Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 26, Sayı: 1, Sayfa: 37-43, ELAZIĞ-2016

SUAT DERVİŞ'İN 'AKSARAY'DAN BİR PERİHAN' ADLI ROMANINDA YABANCILAŞMA PROBLEMİ

The Problem of Alienation in The Novel of Suat Derviş Named 'Aksaray'dan Bir Perihan'

Fatma TOPDAŞ[1]

ÖZET

Yazın yaşamı boyunca birçok edebî ve siyasî faaliyete tanıklık eden Suat Derviş, popüler edebiyatın gerçekçi çizgisinin en önemli temsilcilerindendir. Derviş, yapıtlarında gazeteci kimliğinin etkisiyle gerçeği olduğu gibi aktarırken; onu, olması gerekenin çağrısına yönlendirir.

Yabancılaşma, bireyin kendine kimlik kazandıran değer ve yargılara duyarsızlaşması ve bunları ötelemesidir. Suat Derviş'in son romanı olan 'Aksaray'dan Bir Perihan' adlı romanında yabancılaşma, bireyi, kendilik değerlerine öteki kılan düşünsel ve eylemsel bir süreçtir. Düşünsel ve eylemsel boyutta iç içe geçmiş olan bu yabancılaşma sürecinde bireyin kendini var eden varoluşsal değerlere nasıl yabancılaştığını anlatan yazar, kimlik kargaşası yaşayan karakterler yaratır. Bireyin ve toplumun kendilik değerlerini parçalayan bu karakterler, yapay kimlikler geliştirerek kendilerini yeniden kurmaya çalışırlar.

Anahtar Kelimeler: Suat Derviş, yabancılaşma, birey, ben, ötekileşme, kendilik.

ABSTRACT

Suat Derviş who has witnessed a number of literal and political issues is the most important representative of populer literature.While Derviş transmits there ality as it is with the effects of identy of journalism, she directs it to the invitation of the tone.

Alienation is that individual becomed esensitisationing valuations and justices and shifting those. In the novel of 'Aksaray'dan Bir Perihan', which is the last novel of Suat Derviş, alienation is an actional and intellectual process which make individual alien his/her values. The author who tells about how individual becomes alienation to existential values in that alienation process which interlocks in the extent of actional and in tell actual creates characters who lives identity chaos. Those characters which bust self-worts of individual and society tries to set up themselves again by devoloping artificial identity.

KeyWords: Nuri, alienation, individual, ego, becoming the other, self.

Yabancılaşma, bireyin ve toplumun dinamik varoluş sürecini sekteye uğratan bir süreçtir. Bu süreçte insan kendini var eden bütün varoluşsal değerleri ötelediği için en önemli değerini – 'kendi'ni- kaybeder ve böylece kendine/değerlerine yabancı olan insan yaşamda var olabilmek için yeni değerler benimsemeye başlar. Zira yabancılaşma, "kendi kimlik ve şahsiyetini oluşturan tarihi, sosyolojik, kültürel, psikolojik sürece ve bütünlüğe aykırılık ve onun dışına çıkma, toplumun değerlerinin uzağına düşüp başka değerleri benimseme(dir)." (Sezen, 2002: 93). Bu durumda, kabul gören yeni değerler ile ötelenen kendilik değerleri arasında bir çatışma ortaya çıkar. Bu çatışma durumunda yeni bir görünümle yeniden doğan insan, kendini var eden bütün varoluşsal değerlere 'öteki' olur.

'Aksaray'dan Bir Perihan' adlı romanda başkarakter Nuri, ruhsal anlamda evrene doğuşunu tamamlayamayan biridir. Çünkü o, yalnızlık ve iletişimsizlikle kuşatılmış dünyasında bir yabancılaşma ve aidiyet sorunu yaşar. Nuri, aristokrat bir ailenin son üyesidir ve bu aileye yakışır bir terbiyeyle yetiştirilir. Ancak bu terbiyenin ve dünya görüşünün hüküm sürdüğü bir muhitte büyümez. Hem özünün mekâna uymaması hem de sonsuz bir saadet duygusuyla bağlandığı babasının ölmesi, hayatını derinden etkiler. Artık o, hiçbir zaman gerek duygusal gerekse

[1] Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi, ELAZIĞ.
Email: fatma_topdas@hotmail.com

eylemsel"tamlığa" ulaşamaz, ulaşsa da bunu dile getirmekten kaçınır. Çünkü babasının öğrettiği inanç, haysiyetli bir erkeğin sıkıntısını, derdini başkalarına göstermeyi yasaklar.

Nuri'nin toplumsal hayatla olan ilk teması, tahsiline semtlerindeki mektebe gitmesiyle başlar. Anne ve babası Nuri'yi zengin çocuklarıyla değil de halk çocuklarıyla büyütmek ister. Bunun üzerine Nuri, halkın arasından çıkıp gelen sıradan çocuklarla bir arada olmaya başlar. Yaratılış bakımından kendisine zıt olan karakterlerle fiziksel olarak bir arada; ancak öz ve bilinç itibariyle onların dışında kalan Nuri, kendini kültüre, mekâna ait görmediği için 'öteki'ne dönüşür.

> "Birbirine tıpatıp benzeyen bir sürü çocuk karşısında kendi cinsinden tek çocuk olmak tahammül edilir bir azap değildi.
> Fakat şaşkınlığı pek uzun sürmedi. Onların düşmanlıklarından kurtulmak çaresini birkaç ay sonra buldu. Onların tarzını benimsemiş gibi görünmek için onları taklide başladı. Onlar gibi yemeye, onlar gibi konuşmaya başladı, kavga ettiği zaman küfretmeyi, taş atmayı öğrendi. Burnunu eliyle silip yere tükürmeyi onlar kadar beceriyordu. Bütün bunları beğenerek yapmıyordu. Bunları yaptığı nisbette bu tarzda hareketleri nakabil-i tahammül buluyordu."(Derviş, 1997: 101)

Kendisine ait kültürle okula ait kültür arasında bir ikilem yaşayan Nuri, okulda kabul görmek için yaptığı davranışları eve; evde gösterdiği davranışları ise okula taşımaz. İki farklı kültür, iki farklı sosyal tabaka arasında kalan Nuri, özetle iki farklı kimlik arasında kalmıştır. O,uyum sağlayamadığı bu okul kültürünün dışında kalır. Başlangıçta istemli ya da istem dışı bu okul kültürüne uzak durma eğilimi, onun okulda bir 'öteki' olmasına neden olur. Kendi öz kültürüyle kabul görmediği okulunda o bir yabancıdır artık. Ancak bu yaban olma hali uzun sürmez, bu ötelenmeye kendince bir çözüm yolu bulur ve "dışlanmamak" adına kendi gerçekliğini ötekilerden gizleyerek *yapay benlik*ler geliştirir. Yaratılan bu benlikler sayesinde yaşama tutunmaya çalışan Nuri, tehlikeli bir oyun oynar, "zira oyun, bir başkası olmanın en basit yoludur" (Şahin, 2013: 2317). Yeni değer yargılarının yarattığı çatışma karşısında mücadele edecek cesareti kendinde bulamayan Nuri, "-mış gibi" davranarak "birbirine tıpatıp benzeyen"(Derviş, 1997: 101) çocuklardan biri gibi olmaya çalışır. Bu durumdan şikâyetçi olmayan Nuri, nihayetinde kendilik değerlerini yitirir. Heidegger için yabancılaşma bir kendilik problemidir ve Heidegger "insanın kendisinden kaçıp yalnızlık tepelerinden çoğunluğun arasına dalarsa, bu düşüşte huzursuzluğa ve bunalıma doğru bir iniş görmememizi söyler. Aksine, (…) basitçe çoğunluktan biri olarak varolmak, 'sanki her şey olabileceğinin en iyisiymiş gibi insanı derinden yatıştıran bir etki yaratır.' Bu yatışma cazip olmasına caziptir ama, çok yüksek bir bedel ödemeden insanın bunu elde etmesi olanaksızdır. Bedel olarak kendi olmaya son vermek, kendi benliğinden uzaklaşmak zorundadır." (Pappenheim, 2002: 22). Dolayısıyla Heidegger'in yabancılaşma problemine uygunluk gösteren Nuri, var olma mücadelesinde kendi benliğini kaybeder.

İnsan, bilişsel ve duyuşsal düzene ait bütün varoluşsal değerler, eylemler ve istemlerle "kendi"ni dünya üzerinde konumlandırır. Bu konumlanma fiziksel/mekânsal bir yer edinme çabası değil, "öteki" ile "ben" arasında bir özfarkındalık sınırını belirleme çabasıdır. Bu sınırı reddederek herkesleşen Nuri, tepkisiz bir insan haline dönüşürken kendini şeyleştirir.

> "Etrafındaki insanların arzularıyla tezat teşkil edecek hiçbir arzu izhar etmemişti. Her meselede herkesle mutabıktı. Onun yüksek sesle konuştuğu, ciddi şekilde bir şeye itiraz ettiği, fikirlerini müdafaa için münakaşa ettiği hiç görülmemişti."(Derviş, 1997: 102)

Bir insanın hayatı boyunca herkesle mutabık olması imkânsızdır; ancak Nuri'nin herkesin duygu ve düşüncelerine katılması onun kimlik yitimine uğradığını gösterir. Hayatına "kendi"ni katmadan yaşamaya çalışan Nuri, "neme lazımcı" bir anlayışın etkisiyle bu uysal, mutabık haliyle öncelikle kendini kandırır. Düşünmekten, eylemleri gerçekleştirmekten kaçarak yitirilmiş, tahrip edilmiş bir varlık alanı yaratır. Gerek insanların gerekse kendisinin eleştirisinden, mantıklı açıklamalarından uzak duran Nuri, bir bilinç körlüğü yaşar. Artık o, boş bir zihinle sadece biyolojik

olarak yaşayan biridir. Hatta hiçbir duyguyu, hiçbir davranışı bilinç düzeyinde yapmamış olması sebebiyle ruhsal atalet durumuna geçerek hayatını tamamen şeyleşmiş bir hayata dönüştürür.

> "Yalnız başkaları karşısında değil kendi karşısında gizleniyordu. Hoşuna gitmeyen, çirkin hareketlerinden duyduğu ezayı hiçbir zaman kendi kendine itiraf etmemişti. Kendi kendine karşı kalbinde istem hatta kavgalarını, dargınlık ve hatta düşmanlıklarını bir kere bile şuurunun ön planına getirmek istememişti."(Derviş, 1997: 102)

Yazarın Nuri'nin karakterine dair verdiği bilgilere bakıldığında, aslında Nuri'nin bu suskunluğunun, her şeyi kabul eden yumuşak başlılığının altında bir egoizm olduğu görülür. Çünkü egoizm, "insan yalnızca kendi kişisel çıkarını dikkate alan bir varlık olmalıdır" (Cevizci, 2010: 472) der. Bu yüzden Nuri'nin rahatına, sükûnetine düşkün biri olması onun egoizme yöneldiğini gösterir. Mücadelenin doğuracağı sorumluluk, onu her zaman korkuttuğu için gerçekte etrafındaki insanların fikirlerine katılmamasına rağmen onlarla aynı fikirdeymiş gibi görünür. Böylelikle Nuri kendini, bilincini susturmayı tercih ederek samimi olmayan bir hayat var eder. Bu hayatta kendini kendine açmaktan aciz, tamamen örtük bir kişiliğe dönüşerek kendini terk eder.

'Aksaray'dan Bir Perihan' adlı romanın ötekileşen diğer yüzü Perihan'dır. Perihan, modası geçmiş, esnaflar semti olarak betimlenen Aksaray'da yaşamaktadır. Kendince, burada oturmak küçüklük sayılır ve aynı zamanda burası bir utanç kaynağıdır. Nitekim "ev/yuva, sıcak değerlerin içinde saklandığı, kutsal mekânlardır." (Şahin, 2010: 153) Dolayısıyla romanda kişinin kendini ve değerlerini farklılaştırarak yaşadığı yabancılaşma, mekân olgusuyla ortaya çıkar. Nitekim sınırlı ya da geniş bir bakış açısına sahip olmak, evreni bulunduğu yerden algılamak, bireyin evrene olumlu/olumsuz mesaj gönderme düzeneğini oluşturur. Bu sebeple Perihan'ın yaşamak istediği mekân, içinden çıkıp geldiği mekânın beslediği algıyla şekillenir. O, yaşamında eksikliğini hissettiği bütün maddi değerlerin ulaşmak istediği mekânda var olacağına inanır. Dolayısıyla modern yaşamayı sadece maddi olarak takip etme gereği duyan Perihan, kendini mahalledeki ev gibi hiçbir zaman yenileyemez. Çünkü bireyin bilme, düşünme ve yaşama biçimine şekil veren mekân olgusu, birey-mekân arasında gizil bağların kurulmasını ve bu bağların uygun zaman ve şartlarda açığa çıkarılmasını sağlar. Dolayısıyla dünyanın deneyimlendiği ilk mikro evren olan mekân ile insanın "kimlikleri arasında sıkı sıkıya bir bağ vardır; çünkü onlar bu mekândan dünyaya bakar ve etraflarında olup biten her şeye mekândaki donanımları nispetinde anlam vermeye çalışırlar." (Tüzer, 2007:225) Değer ve anlamların mekâna sinmesi, bireyin kişiliğini tümleyen ve yönlendiren mekân, insanın evren ve ötekilerle olan süreğen bağlantısını yönlendirir. Mekândan dünyaya açılan tek boyutlu, kısır bir döngünün netlikle görüldüğü'Aksaray'dan Bir Perihan' romanında Perihan'ın etrafındaki insanlara karşı içten içe geliştirdiği kıskançlık, çatışma içgüdüleri, fiziksel boyutta diğerlerinin yanında çürüyen mekânın kendi içinde ezik insanlar yetiştirmesi ile doğrudan ilintilidir.

> "Doğduğu ev! Bu evin bulunduğu mahalle, çehre değiştiriyor, fakat bu ev eski kara cephesiyle onların arasında dikilip duruyordu. Mahalle modernleşmişti. Küçük fakat zarif evler, betondan yapılmış geniş pencereli, içleri modern konforlu binalar, yangın yerinde bir, bir yükseliyorlardı. (…) yalnız Perihan'ın doğduğu ev, onların mahdut gelirli olduklarının ve mahallenin en mütevazi bir ailesi bulunduklarının bir timsali olarak, eski ve siyah cephesiyle ortada duruyordu." (Derviş, 1997: 44)

Sosyo-ekonomik bir göstergeyle ele alınan Aksaray'daki mekân(ev), karakter tarafından onanmayan yutucu bir mekândır. Nitekim yutucu mekân, "romanda kahramanın büyümesini, gelişmesini engelleyen kahramanın düşünsel ve ruhsal olarak yutulup kaybolmasına neden olan mekândır." (Şahin, 2007: 193) Mevcut durumunu, aşağılık kompleksiyle yükseklere çekmeye çalışan Perihan, kendini yükseltecek olan tek değerin para olduğunu düşünür. Kendince para, imrenerek baktığı kitleler karşısında kendini var edecektir. Bu yüzden onun için en büyük şeref zenginliktir ve buna sahip olan herkes de Perihan'ın kıskançlık duygularının açığa çıkmasına sebep olan bir tetikleyicidir. Onun hem bu hasetlik duygusundan hem de onamadığı bu mekândan kurtulmasını sağlayacak tek çare ise yüksek apartmanlarda yaşamaktır. Ancak binaların fiziksel

yüksekliğine erişmek isterken değerlerin yitimiyle çözülmüş bir insana dönüşen Perihan, yaşadığı evin/mekânın verilerini kabul etmeyerek kendini yalıtık bir nesne haline dönüştürür.

Perihan için en büyük şans, karşısına bir paşa torununun, Nuri'nin, çıkması ve onunla evlenmesidir. Bu açıdan Nuri, onun arzu ve hırslarına giden bir yoldur. Perihan, kendi halinde, sıradan yaşamını devam ettirirken bu evlilikle birlikte bir itibar kazanır. Bu itibarın sebebi, yeni yeni dahil olduğu muhittir. Eski sıradanlığın belirlediği kimliğin üzerine bu yeni muhit başka bir kimlik ekler. Öyle ki "bireysel yabancılaşma sonucunda kendini başka bir kimliğe dönüştüren kişi/ler, kendilik değerlerinin dışına çıkar. Parçalanmış bir benlik algısıyla kurulmaya çalışılan yeni değerler dünyası, her zaman önceki kabullerle çatışmaya neden olur." (Şahin, 2014:105). Bir kimlik çatışması yaşayan Perihan, bu yeni muhitin ödünç verdiği kimliğin eğreti olduğunu her davranışıyla belli eder.

> "…menşeini yalanla saklayabileceğini zannediyordu. Halbuki lisanı, kullandığı kelimeler, ifade ettiği düşünceler, oturuşu, kalkışı, giyinişi, her şeyi onun nereye mensup olduğunu açıkça gösteriyordu…"(Derviş, 1997: 40)

Kocasının kariyerinden, toplum içinde ulaşmayı hayal ettiği statüden ayrı düşmemek için kendisine sözde ayrıcalık kazandıracak olan eylem ve nesneleri fetişleştiren Perihan, amacına yaklaştıkça hem kendini hem de zaten itiraz etme cesareti olmayan Nuri'yi, olması gerek'ten uzaklaştırır. Sosyal statü olarak bir memur olan Nuri, Perihan'ın yönlendirmeleriyle yolsuzluk ve kaçakçılık yapmaya başlar. Aylarca çalıştığında kazanacağı parayı birkaç saat içinde kazanır. Paraya giden her yolu mübah gören Perihan, paraya kavuşmak için önüne çıkacak her türlü engelle savaşmaya hazır bir vaziyettedir. Bu sebeple Perihan'ın yönlendirmeleriyle hayatında ilk defa yolsuzluk yapan Nuri'nin duyduğu vicdan azabı, Perihan'ı hiç de ilgilendirmez.

> "Ahlaki, gayri ahlaki…. Ne gülünç bir insansın sen? Etrafında ahlaki bir şey gördüğün var mı? Hayatını daha kolaylaştırmak için herkes ne yapabilirse yapıyor… Namuskârane yaşayarak yirmi bin lira kazanabileceğimi ümit etmiyorum."(Derviş, 1997: 26)

Nuri, Perihan'ın sınıf atlama konusunda onun hırslarını, arzularını gerçeğe dönüştüren potansiyel bir kukladır. Bu oyunu itiraz etmeden benimseyen Nuri, kendi hayatının denetimini Perihan'a bırakmakta gecikmez. Karısının istemleri doğrultusunda seçimsiz kalan Nuri, böylece varoluşunu bir başka kişinin tekeline bırakarak kendini eksik bir varlığa dönüştürür. Kocasını bütünüyle egemenliği altına alan Perihan ise yeniden yarattığı bu yeni Nuri'den oldukça memnundur. Çünkü Nuri, kendi özbenliğinden uzaklaştıkça karısına göre başarılar(para) elde etmektedir. Nuri bu duruma alıştıkça bir uyuşukluk evresine girer ki bu uyuşukluk karısının yönlendirmeleri için uygun bir kişilik yaratır. Bu durumda Perihan, Nuri'nin "otantik varlığını sınırladığı ve onu 'benzeri kılarak' yok etmeye çalıştığı andan itibaren bir tehdit(e)" (Korkmaz, 2004:19) dönüşür.

> "… bu erkeği, şimdi kendi bir malı imiş gibi kabul ve telakki ediyordu. Nuri, şimdi onun için, iplerini çektiği bir kukla, işlettiği bir otomattı." (Derviş, 1997: 104)

Perihan için zenginlik ve bu zenginliğin göstergelerinden olan metalar/makineler insan olmanın, statü belirlemenin gereklerindendir. Bu yüzden karşı konulmaz bir akışla kapıldığı bu meta düşkünlüğü Perihan'ı tamamen fetheder ve içine hapseder. Yaşamına birer birer dahil ettiği "nesneleri metalaştırarak modern tabular yarat(an)" (Şahin, 2007:388) Perihan, yaşamı meta ile algılayıp değerlendirirken yaşamını da metalaştırdığının farkında değildir. Bütün insanî, evrensel ve kültürel değerlerden kendini soyutlayarak modernleşme yanlış algılayan Perihan, kendi algısıyla çizdiği yaşamında metalarıyla yer edinmeye çalışır.

> " Başlangıçta ilk arzusu bir dikiş makinesine sahip olmaktı, sonra radyo istemiş, sonra isteği elektrikli süpürge olmuştu. Ondan da yükselmiş, Nuri'ye bir buzdolabı, bir elektrikli çamaşır makinesi velhasıl bu tarzda şeyler aldırmıştı.

> O bütün bunları faideli ve lüzumlu birer eşya oldukları için değil, hali vakti yerinde kimseler olduklarını başkalarına gösteren işaretler telakki ettiği için istemişti. Onlara sahip olmaktan gurur duyuyordu." (Derviş, 1997: 121)

Marx'a göre"sahip olma güdüsü ne kadar azaltılırsa kişi kendini o kadar çok gerçekleştirebilmektedir. Kendi hayatını yaşamakla dışsallaşmış hayatı yaşamak birbirleriyle ters orantılıdır; biri çoğalırken diğeri azalmaktadır. Dışsallaşmış yaşamın büyümesiyle insanın yabancılaşmış varlığı da büyümüş olmaktadır." (Kürüm, 2011: 32). Dolayısıyla başlangıçta bir gereksinim iken daha sonraları bir üstünlük, bir ayrıcalık kazanma aracına dönüşen bu nesnelerin hiçbiri kendi anlamında değildir. Onlar Perihan'ın zenginliğinin bir göstergesidir. Perihan bu nesnelere dayanarak onları olduğundan farklı kabul eder ve onlara farklı anlamlar yükler. Bu anlamlar, nesnelerin kullanım değerleri ile ilintili değildir; çünkü bu metalaşan nesneler, insanların yaşamına şekil vererek bir güce dönüşen, aynı zamanda insanı kuşatarak insanın dünyayla arasına bir set çeken, kişilerle ve nesnelerle doğrudan ilişki kurmasını olanaksız hale getiren tehdit unsurlarıdır (Pappenheim, 2002: 77). Dolayısıyla nesneleşen dünyasında kendini şeyleştiren Perihan için yaşama doğrulan her eylem, bilinçte var olan her düşünce, getirdiği kazanç, sağladığı imkânlarla anlamlıdır. Kendi kişiliği doğrultusunda yönlendirmeye çalıştığı Nuri'ye de kendi düşüncelerini dikte eder, tıpkı kendisi gibi Nuri'yi de herkesleşmeye davet eder. Durum böyle olunca insan pragmatist bir ilke eşliğinde kendini sömürü ağına teslim etmektedir.

> "Gönlünün ilcaatine göre hareket etmek sana kaç para kazandırır? İçtihata sahibi olmak ona göre yaşamak ve yaşatmak istemek sana kaç para kazandırır? Bırak fikirlerini herkes gibi yap… Mücadele sana kaç para kazandırır? Aleme uymak lazım, kazanç orada!"(Derviş, 1997: 55)

Nuri, iyi ve saygın bir aileye ve işe sahipken Perihan ile evlenmesinin ardından, dayatılan önyargı/yönlendirmelerle karakterinde çözülmeler yaşar ve bunu aynı zamanda işine de yansıtır. Yaşadığı bu düşüşün farkında olan Nuri için ecdadı, ailesi sadece idealize ettiği sembolik bir değer olmaktan öteye gidemez. Babasının kimliğinde var olan geçmiş, deneyimleri gün yüzüne çıkarmada, bugünü şekillendirmede bireye rehberlik etme özelliğinden mahrum bırakılarak üstü örtülen kör bir kuyu/bilinç haline getirilir. Dolayısıyla geçmişin barındırdığı bütün oluşumların bu denli yok sayılması geçmişsiz/temelsiz bireyi yanlış yapmaya yönlendirir. Bunun sonucu olarak da Nuri, geçmişini, babasının kendisine aşıladığı değerleri muhafaza etmek yerine, yetişme tarzı bakımından kendisiyle aynı olmayan insanlarla bir arada olmayı tercih ederek karakterinde onarılamayacak yaralar açar. Böylece özdisipliniyle içselleştiremediği yaşantısında sessiz kalarak pasifize ettiği kendiliğini tamamen öteler. Perihan ile Nuri'nin kişilik karşılaştırmasını yapan yazar, değerlerin tıpkı Nuri'nin ailesi gibi zamana yenik düştüğünü, insanı tümleyen bütün değerlerin artık zamanının geçtiğini ve modernitenin tek dayatması olan paranın hâkim güç olarak kendini gösterdiğini imler.

> "Perihan paraya, servete haris olanlardandı. Yükselişlerini toprak ve binalar alarak takviye etmek isteyenlerden, rahat ve ferahlarını koruyacak en büyük kalenin, betondan yapılmış bu binalar olduğunu zannedenler, buna iman edenlerdendi. Onlar için bu refah ebedi zannettikleri bir saltanattı. Nuri'nin bu dakikada Perihan'dan daha başka olmasının bir sebebi daha vardı, o şimdi yok olmuş bir dünyanın çocuğu idi. " (Derviş, 1997: 157)

Bu egemen güç karşısında geçmişine, değerlerine ters düşen bir yönelimi kabul eden Nuri, yaşamı(edimi) ile özü(düşüncesi) arasındaki zıtlıktan kaynaklanan bir iç çatışma yaşadığının farkındadır ve bu çatışma ona huzursuz bir evren sunar. Bu huzursuzluk karşısında ise Nuri kendilik değerleri yitirilmiş 'ben'siz bir yabana dönüşür. Nuri'ye giydirilen bu yaban kimlik, yüceltilen metanın önünde, özüne dönmeyi gerçekleştiremeyen insanın değersiz/normsuz bırakılarak metaya nasıl dönüştüğünü anlatır.

Para ekonomik bir meta iken insanın ona kattığı anlam sebebiyle egemen bir güce/değere çevrilir. Bu egemen gücün karşısında insan iradesini kaybederek şeyleşir ve bu şeyleşme süreci de

"başlangıçtaki tamlığın ya da bütünlüğün kaybedildiğine işaret eder." (Bewes, 2008: 24-25). Ahlakî değerlerin, vicdan yasalarının susturularak gerçeklikten saptırılması, yabancılaşmayı ve kendinden uzaklaşmayı derinleştirir. Roman boyunca paraya olan düşkünlüğü ile ön plana çıkan Perihan, kendiliğini kaybettiği gibi çocuklarının da bu şekilde yetişmesini ister. Bu yüzden onlara bırakacağı en değerli şey, sadece para ile çevrelenen zengin istikbaldir. Onun zenginlik anlayışı ise kendilerine ait olan bir arsa üzerinde yükselen bir binaya sahip olmak ve bunu çocuklarına bırakmaktır. Perihan'ın istekleri karşısında kendini ve duygularını sürükleyen Nuri ise bu sürgünde, çocuklarına bırakacağı şeyin bir beton yığını olmasını istemez. Uğruna şereften, kıymetli ve mukaddes zannettiği varlıklardan ve değerlerden vazgeçilen bu arsa karşısında Nuri, katlarca yükselecek olan binanın yüksekliğini düşündükçe neler kaybettiğini fark ederek daha da küçülür. "Yaşadıkları bozulmuşluğun bilincinde ol(up) (da) yaşamak adına, bu kaosu sürdürmek zorunda kal(an)" (Deveci, 2012:465) Nuri, bir iç hesaplaşma yoluna giderek insanı var eden en önemli unsurun değerler sistemi olduğunu idrak eder ve çocuklarının da kendisi gibi yabancılaşmasını istemez. Ancak onları ayakta tutacak tek şeyin kendilik bilinci olduğunun farkına varsa da onlara bırakacağı bir değer tutanağı yoktur. Çünkü Nuri, olumsuz değişimler yaşayarak zamanın karşısında değerlerini gömmüştür.

> "…bu zenginlik, şu temelleri kazılmaya başlanmış evde hattâ, en muazzam bir sarayda ifadesini bulamazdı. O çocuklarına en imhasına imkân olmayan bir zenginliği miras bırakmak istiyordu. Zamanın imha edemiyeceği yok edemiyeceği nesilden nesile intikal edebilecek bir zenginliği… Şimdi bu gün kendisinin olan, yarın evlatlarına intikal edecek bulunan şu arsaya bakarken, bu bambaşka zenginliğin ne olabileceğini düşünüyor ve bu başka zenginliği kendisinin anne ve babasından tevarüs etmiş olduğu halde, heba etmiş bulunduğunu utançla hissediyordu. Annesiyle babası, ona ne toprak, ne ev, ne de şahsi bir mülk bırakmışlardı amma Nuri bunun kıymetini takdir edememiş onu, bir gün evlatlarına miras bırakabilmek için muhafaza edememişti."(Derviş, 1997: 158)

İnsanın kendine ve değerlerine yabancılaşması, değişen/dönüşen toplumsal ve ekonomik ihtiyaçların boyut değiştirmesi, yaşam algısının farklılaşmasına neden olur. Kendine yabancılaşmanın görüldüğü bu romanda çatışkı düzlemini yönlendiren simge değer para, her ne kadar statüye göre belirlenen toplumsal bir sistem oluşturmasa da toplumun maddi imkânlar çerçevesinde en alt basamaktan en üst basamağa doğru çıkmasında çıkar hedefli bir algının varlığını yaratır. İnsanı daha iyi bir yaşam standardına kavuşturma, bir üst basamaktakiyle fırsat eşitliği sağlama gibi sosyal saygınlık ve ekonomik ayrıcalık ile bir yer edinme çabası, bu metanın anlam ve değer kazanarak fetiş bir unsur haline gelmesini kaçınılmaz kılar. Dolayısıyla bu meta fetişizmin belirlediği insanlararası ilişkiler, genellikle çıkar merkezli bir ilişkiye dönüşür ki bu da paranın dışındaki değerleri anlamsız kılar.

SONUÇ

Romanda hem bireyin kendi var ettiği bir nesne karşısındaki konumlanışı hem de bireyin ait olmadığı toplumda tutunmak için boşaltılmış kimliklere sahip olmasının yarattığı tahribat anlatılmaktadır. Kazanma hırsıyla ekonomik alanda başarıyı elde eden karakterler, toplumsal ve bireysel değerlerin yitimi doğrultusunda kaybedilmiş benliklerle donatılmışlardır. Bu açıdan bakıldığında zıt kutupları olan doğrusal bir eksen üzerinde duran karakter, ekonomik ferahlığa kavuştukça özdisiplinini kaybeder ve olumsuzu benimser. Öncelikli hedef yaşamı sürdürebilmek için metayı araç kılmakken, hedefin değişmesiyle meta, amaç seviyesine yükseltilir. Nitekim yaşam standardını yükseltme tamamen insancıl bir yaklaşımken, bu yükselişte kaybedilen değerler, özellikle de kendilik değerlerinin yitime uğraması, insana gizli bir çaresizlik yaşatır. Ancak buna rağmen metanın cazip gelmesi, kişinin çaresizliğini bastırarak değerlerini yoksayması, metanın emri altında yaşayan bireyin giydirilmiş kimliklere dönüştüğünü imler.

Suat Derviş'e göre bireyin düşünsel ve eylemsel açıdan kendilik değerlerine sırt çevirmesi, onları görmezden gelmesi bireyi özüne yabancılaştırır. Anlatıda kavramsal değerler üzerinden verilen bu çatışma düzlemi, bireyin ve toplumun varoluş reflekslerini tahrip eder. Bu yok edici güç,

gelecek nesilleri şekillendirecek olan kurucu ve birleştirici unsur olarak bilinen kültürel ve geleneksel değerleri ortadan kaldırır. Bu bağlamda Derviş, 'Aksaray'dan Bir Perihan' adlı romanında eyleme yansıyan düşünsel ötekiliğin bireysel ve toplumsal yıkıcılığını gözler önüne serer.

KAYNAKÇA

BEWES, Timothy, (2008), Şeyleşme, (Çev., Deniz Soysal), Metis Yay., İstanbul.

CEVİZCİ, Ahmet, (2010), Felsefe Tarihi, Say Yay., İstanbul.

DERVİŞ, Suat, (1997), Aksaray'dan Bir Perihan, Oğlak Yay., İstanbul.

DEVECİ, Mutlu, (2012), Varoluş ve Bireyleşme Açısından Ferit Edgü Anlatılarında Yapı ve İzlek, Akçağ Yay., Ankara,

KORKMAZ, Ramazan, (2004), Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri, Türksoy Yay., Ankara.

KÜRÜM, Zişan, (2011), Marksist Kavram Olarak Yabancılaşma ve Özgürlük Sorunsalı,(Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

PAPPENHEIM, Fritz, (2002), Modern İnsanın Yabancılaşması, (Çev. Salih Ak), Phoenix Yay., Ankara.

SEZEN, Yümni, (2002), Çağdaşlaşma Yabancılaşma ve Kimlik, Rağbet Yay., İstanbul.

ŞAHİN, Veysel, (2007),*"Tahsin Yücel'in "Kumru İle Kumru" Romanında Metanın Tabulaşması"*, **Journal of New World Sciences Academy**. S.4, (386-397).

ŞAHİN, Veysel, (2007), *"Roman Tekniği Bakımından Yaban"* ***e*-Journal of New World Sciences Academy**, Wolume:2, Number:3 (179-196).

ŞAHİN, Veysel, (2010), *"Peyami Safa'nın "Fatih-Harbiye" Adlı Romanında Simgesel Değerler",* **bilig**, S. 55, s.147-164, Güz.

ŞAHİN, Veysel, (2013), *"Oğuz Atay'ın Romanlarında Toplumsal Yabancılaşma",* **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish orTurkic Volume 8/9, p. (2313-2322).

ŞAHİN, Veysel, (2014), Bilge Kadının Aynadaki Yüzü, Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Yapı ve İzlek, Akçağ Yay., Ankara.

TÜZER, İbrahim, (2007), ***"****Kimliklerin Çatıştığı Mekân: "Kiralık Konak" ve Evini/Evrenini Arayan Nesiller"*, **bilig**, sayı 41,(225-239).